

УДК 372.3+372.4

Колесник Марія, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Пагута Т. І. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** У статті розкрито значення та зміст теоретико-методичної підготовки студентів в умовах закладу вищої освіти. Обґрунтовано шляхи та засоби підготовки майбутніх вихователів до формування логіко-математичних понять у дітей старшого дошкільного віку. Охарактеризовано значення дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних понять» у системі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.*

***Ключові слова:** професійна підготовка, логіко-математичний розвиток, майбутні вихователі дошкільного навчального закладу.*

***Аннотация.** В статье раскрыто значение и содержание теоретико-методической подготовки студентов в условиях высшего учебного заведения. Обоснованы пути и средства подготовки будущих воспитателей к формированию логико-математических понятий у детей старшего дошкольного возраста. Охарактеризовано значение дисциплины «Теория и методика формирования элементарных математических понятий» в системе профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования.*

***Ключевые слова:** профессиональная подготовка, логико-математическое развитие, будущие воспитатели детского сада.*

***Annotation.** The article reveals the essence and content of the students' theoretical and methodological training in conditions of a higher educational institution. The ways and means of future teachers' training for formation of logical-mathematical concepts in children of senior preschool age are substantiated. The importance of the discipline «Theory and Methodology of Elementary Mathematical Concepts Formation» in the system of vocational training of future specialists of preschool education is characterized.*

***Keywords:** vocational training, logical and mathematical development, future kindergarten teachers.*

Актуальність дослідження полягає у тому, що нинішній етап розвитку українського суспільства, відродження національної культури українського

народу визначає нові напрями і пріоритети вищої школи. У Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти наголошується на необхідності підвищення якості підготовки педагогічних працівників, формуванні їхніх професійних умінь. Адже саме вміння у поєднанні зі здібностями є якісними показниками професіоналізму педагога, що є безпосередньою умовою розвитку особистості дитини та успішності навчально-виховного процесу в цілому [1, с. 35].

Аналіз останніх досліджень засвідчив, що питання підготовки майбутніх вихователів є об'єктом багатьох наукових пошуків. Вирішенню питань удосконалення професійної діяльності педагогів присвячені публікації таких вітчизняних і зарубіжних учених, як А. Алексюк, Г. Ардамиров, Є. Барбін, С. Гончаренко, Г. Ковальчук, О. Мороз, Н. Ничкало, В. Сластьонін. Зазначеними авторами обґрунтовано, що молодий спеціаліст – вихователь повинен вміти працювати в умовах професійної конкуренції, розуміти, що тільки високий професіоналізм і творчість, ініціатива допоможуть йому посісти гідне місце в суспільстві і самореалізуватися в обраній професії.

Математика, природа, як і мова, пронизують усю діяльність людини, математичні поняття використовуються на кожному кроці. Без них неможливий дивовижний технологічний процес, економічне процвітання. Тому виникає необхідність забезпечувати математичний розвиток дітей дошкільного віку [2, с. 7].

Метою нашої статті є розкриття особливостей професійної підготовки студентів до здійснення математичного розвитку дошкільників.

Логіко-математичний розвиток дошкільника – один з найважливіших аспектів його підготовки до школи, оскільки передусім сприяє формуванню у майбутнього школяра вміння розв'язувати інтелектуальні і практичні завдання в різних видах діяльності, оперувати моделями розв'язку [3, с. 29].

Математика – складна наука, глибоко логічна і точна. Вона завжди була невід'ємною і суттєвою складовою людської культури, ключем до пізнання навколишнього світу, основою науково-технічного прогресу і важливою компонентою розвитку особистості. Логіко-математична підготовка стимулює інтелектуальний розвиток, удосконалює вміння орієнтуватися у реальному житті, є своєрідною фізкультурою для мозку, сприяє формуванню світогляду, підвищенню якості професійної підготовки педагогів [4, с. 57].

Нині важливим завданням викладача є не просто сформувати знання студентів про форми, методи і засоби математичного розвитку дошкільників, ознайомити їх з вимогами програми з математики, навчити проєктувати і проводити математичні заняття, тобто підготувати вихователя до навчання дитини цієї дисципліни, а, що більш важливо, озброїти студентів основами

логіки, розумінням сутності логіко-математичної підготовки дітей, саме логіко-математичної, а не суто математичної. Потреба у цілеспрямованому засвоєнні логічних прийомів у процесі вивчення методики формування елементів математики у дошкільників добре усвідомлюється викладачами, студентами і прогресивними педагогами-практиками.

Як засвідчує аналіз психолого-педагогічної літератури, традиційна система роботи вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) з формування елементарних математичних уявлень виявляється малоєфективною щодо розвитку логічного мислення дітей, пошуку шляхів вирішення різноманітних пізнавальних завдань. Результативність і насиченість математичних занять у ДНЗ здебільшого оцінюються з огляду на різноманіття використаних під час їх проведення методів і прийомів та обсяг навчального матеріалу [1; 3; 5].

Крім того, вихователі не завжди заохочують дітей до роздумів і логічного доведення своїх тверджень. Усе це не спонукає дітей до міркувань, унеможливує висловлювання ними власних думок. А тому логіко-математичні поняття формуються у дошкільників недостатньо, адже в процесі репродуктивного навчання педагоги-практики здебільшого дбають про обсяг знань, а не про засвоєння їх з погляду логіки. Розв'язання цієї проблеми ми пов'язуємо не так з перепідготовкою вихователів, як з перебудовою процесу логіко-математичної підготовки майбутніх фахівців на рівні закладу вищої освіти. Сьогодні практика потребує спеціаліста з новою свідомістю, нетрадиційним мисленням, здатного не просто забезпечити засвоєння маленькою особистістю сукупності знань, а спроможного розвивати пізнавальну сферу дитини, її життєву компетентність тощо.

У професійній підготовці фахівця для системи дошкільної освіти важливе місце займає навчальна дисципліна «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень». Дисципліна вивчається студентами спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Її мета – удосконалити і підвищити рівень професійної підготовки фахівців дошкільного профілю з питань математичного розвитку дошкільників; ознайомити студентів з історією і теорією математичної науки, технологіями розвитку в дошкільників математичних умінь та понять, сформувати в них практичні вміння і навички щодо планування та організаційних форм роботи з дошкільниками, готовність до здійснення логіко-математичного розвитку дітей [5].

Навчальна дисципліна складається з двох частин: теоретичні основи методики формування елементів математики (МФЕМ), власне, методика навчання дітей елементів математики. Такий розподіл матеріалу дає змогу забезпечити засвоєння теоретичних основ МФЕМ, системно подати історію розвитку математичної науки, одержати знання про основні математичні поняття, а також раціонально поєднати теоретичну підготовку з уміньми вирішувати практичні питання щодо математичного розвитку дошкільників.

Вихідні положення нової концепції викладання МФЕМ полягають у тому, що освіта – процес, спрямований на розширення можливостей спеціаліста, створення умов для реалізації його потенційних здібностей, подальшого самовдосконалення.

Зміст дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» реалізується в режимі лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи студентів.

Майбутні фахівці дошкільної освіти, окрім вивчення теоретичних основ дисципліни, збагачуються знаннями про значення, завдання, організацію навчання математики дітей дошкільного віку, формування у дітей знань про кількість, число, навчання рахунку і обчислювальної діяльності, про розмір і вимірювання, про форму предметів, простір і час, розвиток логічного мислення, пізнавальних інтересів, наступність у роботі дитячого садка, школи і сім'ї у навчанні математики.

На практичних заняттях майбутні вихователі готують інформацію про математику як науку і математиків, про логіку, історію розвитку числа, цифри, вимірювання. Студенти виступають з реферативними повідомленнями на теми: «Сучасні підходи до математичного розвитку дошкільників», «Розвиток логічних умінь дитини», «Вимірювання – цікаво і корисно» та ін.

Для цього ними виконуються такі творчі завдання:

1. Виписати логічні завдання на складання геометричних фігур з математичних паличок (на перетворення однієї фігури в іншу, на перетворення фігур з паличок, провести їх з дітьми);

2. Ознайомитися зі змістом математичних ігор, виготовити зразки наочного матеріалу для них;

3. Скласти ребуси, кросворди на тему «Загадкова математика»;

4. Виготовити різні види лабіринтів для однієї з вікових груп;

5. Підібрати арифметичні задачі з логічним навантаженням («Подумайте разом з дітьми...»), «Розв'яжіть завдання...»;

6. Обговорити ситуацію;

7. Підібрати віршовані логічні задачі з математичним змістом.

Також студенти поглиблено вивчають наукові дослідження, внесок зарубіжних і вітчизняних педагогів у розвиток теорії методики формування елементарних математичних уявлень. Особлива увага приділяється проблемам діагностики математичного розвитку дошкільників. Практично знайомляться з різними методиками.

У процесі опанування змістом дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» майбутні педагоги знайомляться з варіативними програмами математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, поглиблено вивчають засоби логіко-математичного розвитку дошкільників, а саме:

1. Дидактичні і логіко-математичні ігри.

2. Завдання з математичними паличками (головоломки).
3. Логічні завдання графічного змісту (лабіринти, кросворди, ребуси).
4. Арифметичні завдання з логічним навантаженням.

Актуальні питання теорії і методики формування елементарних математичних уявлень включаються в зміст курсових та магістерських робіт.

Важливим показником професійної підготовки студентів до роботи з математичного розвитку дітей є система професійно педагогічних умінь, якими повинні володіти майбутні фахівці дошкільної освіти. Тому вивчення методики поєднується з педагогічною практикою студентів у дошкільних навчальних закладах, де вони набувають професійних умінь, застосування отриманих знань у роботі з дітьми з математичного розвитку. Студенти спостерігають роботу досвідчених вихователів у дошкільних навчальних закладах міста Рівне; аналізують умови, створені в дитячому садку і вдома для ефективного формування у дітей математичних умінь; творчо планують роботу в повсякденному житті і на заняттях; організують і проводять тематичний день «Цікава математика» в різних вікових групах дошкільних навчальних закладів міста Рівного; творчо складають і реалізують у своїй навчально-дослідній роботі власні програми – проекти математичного розвитку дошкільників; активно залучають до співпраці батьків вихованців.

У навчально-виховному процесі викладачам необхідно імітувати те середовище в якому будуть жити і працювати майбутні фахівці дошкільної освіти, тому варто впроваджувати в практику роботи активні методи навчання: аналіз педагогічних ситуацій, вирішення проблемних завдань, рольові та ділові ігри та ін. [6] Наприклад:

1. Ділові ігри – «Батьківські збори» на тему: «Логіко-математичний розвиток дошкільників – необхідна умова успішного навчання в школі», «Математична готовність дітей дошкільного віку до навчання в сучасній школі».

2. Ділова гра в формі педагогічної ради: «Теоретико-методичні основи формування уявлень про час у дітей дошкільного віку».

Грунтовна підготовча робота допомагає виявити творчі можливості студентів, які виконуватимуть ролі завідувача дошкільним навчальним закладом, психолога, методиста, музичного керівника, вихователів молодшої, середньої та старшої груп, учителя англійської мови, соціального педагога, батьків, соціолога, кореспондента. Студенти розробляють рекомендовану літературу, готують науково-теоретичні повідомлення, коментар змісту базового компонента дошкільної освіти, огляд наукових досліджень, статей, слухають інформацію методиста за результатами перевірки, «вихователі» моделюють фрагменти роботи з дітьми різних вікових груп. Вони складають систему роботи з формування часових уявлень у дітей старшої групи. «Учитель англійської мови» ділиться досвідом роботи з

старшими дошкільнятами з формування у них часових уявлень. «Соціальний педагог» готує методичні поради для батьків, діти яких йдуть до школи.

У процесі підготовки ділових ігор студенти творчої групи готують виставку методичної літератури, дидактичних посібників, оформляють добірку творів художньої літератури для дітей. З цікавими матеріалами ознайомлює «кореспондент», яка готує статтю. «Соціолог» повідомляє результати соціологічного дослідження у своїй групі з проблем дошкільного сьогодення.

Під час розроблення та упровадження ділових ігор варто використовувати нові форми проведення педагогічної ради: конференц-рада, педагогічна сесія та ін., які дають можливість активізувати творчий пошук студентів, готових сприймати і впроваджувати інноваційні педагогічні технології.

Отже, для успішного засвоєння дошкільнятами математичних операцій і понять необхідна належна професійно-педагогічна готовність вихователя здійснювати особистісно-орієнтований підхід до дітей, знання індивідуальних особливостей кожної дитини в певний період її розвитку; адаптація програми до можливостей вихованців (але не нижче базового рівня), наявність дидактичного матеріалу, що дає змогу індивідуалізувати пізнавальні завдання, організація освітньо-виховного процесу на діагностичній основі різних рівнів складності, застосування варіантних технологій навчання; різноманітності форм навчальної діяльності, залучення батьків до навчально-виховної роботи з дітьми.

1. Щербакова Т. Підготовка майбутніх вихователів до забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку / Т. Щербакова, О. Брежнева // Рідна школа. – 2011. – № 4-5 (квітень–травень). – С. 35–39. **2.** Баглаєва Н. І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільнят / Н. І. Баглаєва // Дошкільне виховання. – 1999. – № 7. – С. 3–4. **3.** Щербакова Е. І. Методика формування математического развития дошкольников / Е. И. Щербакова. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2005. – 392 с. **4.** Татарінова С. О. Логіко-математична компетентність дітей старшого дошкільного віку / С. О. Татарінова // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в сучасних умовах : зб. наук.праць. – Херсон, 2004. – С. 5961. **5.** Белошистая А. В. Дошкольный возраст : формирование и развитие математических способностей / А. В. Белошистая // Дошкольное воспитание. – 2000. – № 2. – С. 69–79. **6.** Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посіб. / П. М. Щербань. – К. : Вища шк., 2004. – 207 с.